Poštnina v državi SHS plačana.

Posamezna številka stane 60 vinarjev.

51. Številka. Maribor, dne 16. decembra 1920. 54. letnik.

SLOVENSKI GOSPODAR

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred za v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 24 K, pol leta 12 K in za četrt leta 6 K. — Naročnina izven Jugoslavije 22 K. — Naročnina se pošilja na Upravništvo „Slovenskega Gospodarja" v Mariboru. — List se dopošilja do odpovedi. — Odje „Katoliškega tiskovnega društva" dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo, in sicer 4 strani 40 vin., na 8 straneh 60 vin. — Uredništvo: Koroška cesta štev. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroška cesta štev. 5, sprejema naročnino, inserate in reklamacije. Ne frankirani se ne sprejemajo. Inserati se plačujejo od enostopne petitvrste za enkrat K 1·80. Za večkratne ogiase primeren popust. V oddelku „Kleine Anzeigen" stane beseda 10 vin. — Inserati se sprejemajo do torka opoldne. Nezaprte reklamacije so poštnine prosta.

O političnem pomenu novih strank.

Troimenemu narodu Slovencev, Hrvatov in Srbov so nudile volitve v ustavotvorno skupščino prvo priliko, da je zamogel po končnem osvobojenju izraziti glede uredbe skupne domovine svojo prosto volijo. Od onega dne, ko se je zrušila mogočna stavba avstro-ogrske monarhije, pa do 28. novembra t. l. smo živeli v nedograjeni Jugoslaviji, ki je bila porojena v krilu revolucije. Nismo imeli ustave; naša domovina je bila nekako testo brez kvasa. Naši notranji sovražniki ob mejah, ki so škilili preko njih, so se tega dejstva zavedali in pravili: saj še ni gotovo, da bo ostalo pri tem. Računali so pač vedno na našo needinost.

Toda 28. novembra je pokazal, da je narod razumel veliko misel narodnega ujedinjenja. Prvič so stopili možje in mladeniči pred volilne škrinjice z namenom, da pomagajo z oddanjem glasov pri ureditvi skupne domovine. Ni bil lahek ta posel! Bilo je potrebno razmišljanja in razmotrivanja, predno se je odločil mani izobraženi volilec, kateri stranki bo oddal svoj glas. Ze izza stare Avstrije so bile znane našim kmetskim volilcem stare stranke, ki so v tedanjih volilnih borbah tekmovale med seboj. Niso pa bili jasni vsakomur programi novih strank, vstopivših v zadnjo volilno borbo.

Ena teh novih strank, ki je povzročila kmetski razdor, je Samostojna kmetijska stranka. Ustanovili so jo ljudje različnega prepričanja, katerim je bil blagor lastnih oseb višji nego interesi kmetijstva. Revolucijonarna doba po preobratu je bila primerna za ustanovitev nove stranke; pohlep po vodilnih mestih v njej istotako. Zato se ni čuditi, da je ta stranka, ki si je priborila 9 poslancev s kričečim nastopom v volilni borbi, lahko beležila to kot prvi uspeh.

Ni imela pokazati stvarnega dela na polju izobrazbe, zadružništva, ni zamogla klicati volilcem v spomin zaslug, katerih ni nikoli imela za kmetski stan, in vendar je dobila 9 poslancev. — Toda ob tej priliki se naj spomnijo vsi, ki verujejo slepo v zmagovitost „samostojne" ideje, besed izkušenega in učenega voditelja srbskih radikalcev, Stojana Protiča, ki pravi: „V sedanjih volitvah so se vsilile nove stranke prav znatno v politično ospredje. Temu ne pripisujemo velike važnosti, ker sem prepričan, da bodo sčasoma izginile iz političnega površja kot mnogoterodajne činiteljice. Le stare stranke, ki se lahko ponašajo s času primernimi programi, bodo imele bodočnost." Protič je torej mnenja, da bodo stranke, ki so se rodile v burnih dnevih po polomu, zopet postale neznatne, čim pride v nedoglednem času do novih volitev.

Druga stranka, ki se je pojavila v volilni borbi kot „novinka", je narodno-socijalistična. O tej stranki veliko govoriti ne kaže, ker je stranka uradnikov in narodno mislečih delavcev, in torej ne pride za kmeta v poštev. Vodila je pošten političen volilni boj, kar ji je prineslo mnogo zaupanja od strani meščanov-nedemokratov.

Radikalec Protič, star politik, ni prorokoval, temveč je izrekel resnico; narod bo izpregledal po dveh, treh letih vse delovanje vodiljev teh novih strank in bo zavrgel novotarijo, ki je cepila v usodnih dnevih prepotrebno slogo.

Misli zavednega mladeniča.

Ni moj poklic pisanje člankov; moje okorne roke so vajene vil, grabelj, koša pluga, brane itd. Kljub temu, da oskrbujem poleg drugih opravkov osmero glav goveje živine, imam še toliko časa, da preberem zvesto vsako številko „Slov. Gospodarja", ká sem ga med vojsko dobival tudi na fronto. Pa si še izposojujem „Slovenca", „Večerni list"; „Stražo" itd. To omenjam v spodbudo kmetskim fantom-vrstnikom, da bi tudi radi brali dobre časopise, časa za to se dobi, čese le hoče. Pri branju poročil o izidu volitev sem se čudil, da se je dalo toliko število kmetskih volilcev zapeljati v nasprotni tabor brezvernih in brezvestnih liberalcev, naj se že imenujejo samostojni, ali narodnosocijalci ali demokrati ali pa razne baže socijalisti in komunisti. Krivdo tem čudnim razmeram pripisujem premali izobrazbi našega ljudstva, vsled katere ga razni krivi preroki z lahkoto spravljajo v nasprotni tabor. Ne soglašam z onimi, ki mislijo, da so to samo posledice vojske, ki sem jo sam od njenega začetka skušal z vsemi njenimi grozotami, nazadnje z neznosnim ujetništvom na Italijanskem od novembra 1918 do marca 1920. Tudi ne morejo biti temu vzrok samo obupne draginjske razmere, ki jih moramo trpeti tudi volilci Kmetske zveze, ki nas je še vendar naiveč. Ce je pa kdo kriv draginje, tedaj so to liberalci — izvozničarji, ki so imeli in še imajo ogromno večino v ministrskem svetu, in pa socijalisti s komunisti vred, ki hujskajo delavstvo k brezplodnim štrajkom, kateri delavcem nič ne koristijo, pač pa si njihovi voditelji polnijo svoje globoke žepe.

Povdarjam še enkrat: veliko krivdo temu neugodnemu izidu volitev je pomanjkanje izobrazbe pri našemu dobremu ljudstvu, ki v srcu nikakor ni liberalno-brezverno, temveč splošno globokega vernega krščanskega prepričanja.

K pisanju teh vrstic me je spodbudilo branje „Murske Straže" št. 49 od dne 3. decembra t. l. Tudi ta list je zelo zanimiv in zelo poučen. Želel bi pa, da „Slov. Gospodar" ponatisne članek „Danci — vzor malim narodom", ki je zelo poučen za naše slovenske razmere. O tem predmetu še morda drugokrat kaj več.

Da bi se izobraževalne razmere med našim narodom izboljšale ter bi ne mogli več razni krivi preroki na kriva pota spravljati našega dobrega slovenskega ljudstva, je neobhodno potrebno, da se v vsaki občini ustanovi pododbor Kmetske zveze, kar bi se naj tudi poročalo v Slov. Gospodarju." Pododbor naj bi skrbel, da pride v vsako hišo „Slov. Gospodar", kjer mogoče tudi „Straža", tu in tam tudi „Večerni list". Pododbor naj bi pošiljal upravništvu „Slov. Gospodarja" naslove onih hiš ozir strank, ki bi lahko imele list naročen, pa ga še nimajo. Upravništvo „Slov. Gospodarja" pa bi naj ustanovilo sklad prostovolnih darov. Na račun tega sklada bi se posameznim strankam pošiljal „Slov. Gospodar" nekaj časa brezplačno. Ko se ga kateri bralec navadi, ga ne mara več opustiti, pa si ga sam rad naroči. Mislim, da ni na Slov. Stajerskem hiše, kjer bi ne zmogli tozadevne malenkostne naročnine, če ne celoletne, pa vsaj polletne.

Torej mladeniči in dekleta, ustanavljajte pododbore Kmetske zveze v vsaki občini. Ti naj skrbijo za razširjanje našega časopisja. Izid prihodnjih volitev bo čisto drugačen!

Na noge za staro pravdo slovenskega ljudstva!

Pristaši! Širite naše liste!

LISTEK.

Izvanredni slučaj smrti.

(Po zapiskih bivšega ruskega vjetnika priobčil Januš Golec.)

Slovenski kmet, ki je bival od leta 1914 do leta 1920 v ruskem vjetništvu, je poslal uredništvu „Slov. Gospodarja" zapiske doživljajev izza žalostne dobe ruskega vjetništva. Ker so pa ti zapiski dokaj neurejeno razmetani, hočem tokrat zaupati javnosti samo kratek odlomek, ki sem ga naslovil: „Izvanreden slučaj smrti."

— — —

Turkestan je za naše navadno kmetiške slovenske pojme malodane nepregledno razsežna pokrajina v osrednji Aziji, v katere sredini je pomrlo, pa tudi preživotarilo dobo ruskega vjetništva dokaj Slovencev, med temi tudi očividec ravnokar čitateljem namenjenih vrstic.

Turkestansko obširno ozemlje z glavnim mestom Taškent si je podjarmila še carska matka Rusija pred kakimi 50 leti.

Turkestan je izvanredno bogata ter rodovitnaežela, dasi ne pada skozi celo leto dež, ampak samo nekaj snega v novembru, decembru in januarju. Bogati Turkestan je prideloval v predvojni dobi obilico bombaža, pšenice, prosa, riža in grozdja, ki je nepopisno sladko, okusno in dosežejo večji grozdi težo 7—8 kg. Preobložen je seve Turkestan tudi z raznim žlahtnim sadjem vseh mogočih vrst.

Omenka vredna posebnost rajsko rodovitnega Turkestana pa so posebne vrste ovc, ki so svetovno znana znamenitost. Te ovce se razlikujejo od naših po tem, da nimajo repa, ampak na koncu telesa, kjer bi naj binglal repec, škafu (vedrici) podobno plast masti, ki je dobra in lepo bela, da, celo presega po kakovosti našo svinjsko mast. Turkestanski Kirgizi nazivajo te ovce „krduk", kar bi rekli po naše: ovca, ki ima zadnji del svojega telesa na vozičku. Te turkestanske ovce so tudi dokaj neokretne ter nerodne pri hoji, ker jih vedno zamikava na stran pretežki zadnji del. Te vrste ovce žive seveda samo v Turkestanu in v Indiji.

Poleg vsakovrstnih domačih živali hrani Turkestan tudi nebroj vsakojake divjačine kakor: medvede, volke, tigre, hijene, rise, divje prašiče, lisice, zajce itd. Razen divjačine je razpasana po Turkestanu tudi dokaj nadležna in nevarna golazen: krokodilov, kač ter škorpijonov.

Ako bo kdo prečital ravnokar zapisane vrste, bo pač menil: No, če je ta azijatski Turkestan tako vsestransko z vsemi zemeljskimi dobrotami založen raj, potem pa ni bilo vjetništvo v teh krajih nič hudega. Prepričan pa sem, da še zagomazijo vsakemu vjetniku mravljinci strahu in groze pri spominu na prestani turkestanski vjetniški pekel, ki je bil zgrajen za Slovence in Hrvate 30 km od turkestanskega glavnega mesta Taškent in so ga nazvali „Trojcki lager."

V ravnokar omenjenem vjetniškem taboru je pomrlo od 15.000 jetnikov — 9000 na legarju in sicer po 50 in še več na dan. Smrtonosni legar pa je divjal po tem taborišču le radi slabe prehrane, okužene vode in azijatskega podnebja, kateremu ni bilo vajeno slovensko telo.

To vjetniško taborišče je bilo prenarejeno iz nekdanjega kozaškega hleva in so odkazali vsakemu možu 60 cm prostora za postelj in stan. Ubogi jetniki so bili naphani v te kozaške hleve kot slaniki in se ni čuditi, da so pri tako nečloveško stisnjenih stanovanjskih razmerah glodale na legarju obolele žrtve prav do kosti cele legije uši, stenic ter bolh.

Da dobijo čitatelji teh vrstic vsaj delno sliko o nepopisnih množinah ravnokar omenjene ter gnusne golazni, povem kratek dogodljaj, ki se je doigral ravno v tem „Trojckem lagerju."

Jetniško taborišče je posetila nekega dne neka usmiljena sestra, ki je bila iz visokega rodu in vizitatorica ruskega rdečega križa. Ob priliki pregledovanja tega taborišča je šla samo enkrat v svoji nežno beli obleki skozi tabor, kjer so levo in desno ležali, umirali in vnebovpijoče strašno životarili ujetniki. Ko je prišla ta sestra na drugem koncu iz taborišča, je bila vsa tako polna uši, bolh in stenic, da je bila njena poprej snežno bela milosrdna obleka kot oglje črna od golazni, ki se jej je obesila na obleko samo pri enkratnem pohodu skozi ljudem v stan ter ležišče odločeni kozaški hlev. Od onega časa pa sestre vizitatorice ni bilo vec v tabor, a gnusna golazen, ki se je upala celo z napadom na nežno milo žensko bitje usmiljenke, je plačevala svoj prenagljeni napad z od tedaj smrtnim preganjanjem od strani oskrbstva taborišča.

Hujši od legarja, ušive golazni in slabega zraka pa je bil glad, ki je zahteval v vjetniških vrstah največ smrtnih žrtev. V približno pojasnilo stradanja v „Trojckem lagerju" naj služi slučaj smrti, ki se je resnično zgodil in ki je za naše slovensko kmetiške domače pojme res nekaj nenavadnega in izvanrednega. (Konec prihodnjič.)